

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק

כולל דחסידי סוכטשוב

כולל "סנה משה"
ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל

בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"

חומם סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה ורודפת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ו ע"ב ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ח ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 908

מסכת בבא מציעא כ' - כ"ו ♦ אהלות ט', ט' - ט"ג

בס"ד, י"ד תשרי תשע"ז

השבוע בגליון

- ♦ השבת אבידה לתלמיד חכם בימינו
- ♦ המוצא ספר חידושי תורה
- ♦ תלמיד חכם שאיבד כלב נחיה

- ♦ מדוע תולים מודעות באולמות שמחה?
- ♦ חפצים שנשכחים במקומות ציבוריים
- ♦ חובת הזהירות בדברי מאכל
- ♦ תליית האפיקומן על הקיר
- ♦ הרמת פת לחם בימינו

דבר העורך

דירת קבע

זהו סיפורה של דירת ארעי שאין קבועה הימנה!
פעמים רבות היה רבי אברהם, אחי הגר"א, עושה את דרכו מן העיר קיידן אל וילנא. רבות מנסיעותיו היו מיועדות אל אחיו הגאון מוילנא, עמו היה ממתיק סוד ולומד רבות מדרכיו ומתורתו, אחדים מהם הוא מביא בספרו מעלות התורה.
כאשר רבי אברהם נשאל מדוע אינו מעתיק את מקום מגוריו לוילנא העיר, היה משיב בקצרה: הרבנית.
ואם תאמרו, מה ראתה הרבנית בקיידן יותר משראתה בוילנא, הסכימו ושמעו.

היה זה ערב חג הסוכות.
החג משמש ובא, נותרו ימים בודדים עד התקדשו, ואתרוגים מהודרים כמעט אין בנמצא. רבי אברהם חיפש ובדק, בירר ושאל, אך העלה חרס בידו. באקראי נודע לרבנית כי סוחר מסויים אוצר באמתחתו אתרוג מיוחד שבאתרוגים, שאפילו בשנים כתיקונן אין רואים כמותו. לא חלפו דקות אחדות והרבנית כבר היתה ממשמשת את האתרוג ובודקת את כל שקערוריותיו ובלטותיו. מראהו הנדיר לא הותיר מקום לספקות. כעבור זמן מה כבר היה גם רבי אברהם במקום, רכון על האתרוג ומפסיר תשבחות והילולים על פרי ההדר שעשה דרכו דווקא לקיידן.

המחיר היה בהתאם. הדר שבהדר.
אי אפשר היה להתווכח. לא היה על מה. איש אינו מתווכח על מחירו של יהלום נדיר. כזה היה האתרוג. לא היה בידיהם לשלם אפילו את מחיר פיטמו, ובלא דיבורים היה ברור כי עליהם להפרד מן האתרוג. הרבנית עצרה את צעדיה וסבה לאחור. היא כבר ראתה בעיני רוחה את חדות בעלה הצדיק מברך בקדושה ובהתעלות על האתרוג המהודר ומקיים בו מצוות ארבעת המינים. ההיא? אשת רבי אברהם אחי הגר"א, תניח לחומר לחצוץ בינה ובין הרוח; הס מלהזכיר!

דף כא/ב המוצא מעות בבתי כנסיות

מדוע תולים מודעות באולמות שמחה?

סוגייתנו דנה בגורלם של מטבעות שנשכחו בבתי כנסיות או בבתי מדרשות, וקובעת, כי אם רשות בית הכנסת אינה שמורה, וכגון, שבבית הכנסת מסתובבים אינשי דלא מעלי, רשאי המוצא את המעות לזכות בהם.

חפצים שנשכחים במקומות ציבוריים: אכן, מקומות ציבוריים מהווים כר נרחב לאיבוד חפצים, כאשר אנשים מניחים דבר מה לרגע קט ומאן דהוא מזיזו ממקומו וכו', ואל פוסקים רבים הורצה שאלה מאת בעלי מקומות ציבוריים הנתונים לבעלות פרטית, כגון, אולמות שמחה ומקוואות, כאשר בעלי המקום חשו אחריות אישית לחפצים שאבדו בתחומם, ולאורך השנים הצטברו כמויות גדולות של "מציאות" שהאבק הרב שהצטבר עליהם מוכיח, כי ככל הנראה, בעליהם לא יופיעו לעולם כדי לתבוע את אבידותיהם.

לכאורה, עקב הזמן הרב שחלף מאז שהאבידה נשכחה, בעליה התייאשו ממנה, ורשאי בעל המקום לנהוג במציאות ככל העולה על רוחו. אלא, שהנחה זו אינה פשוטה כלל ועיקר, משום שבעלי החפצים השכוחים התייאשו מהם רק לאחר שהיו ברשות האולם, ולדעת חלק מן הפוסקים על חפץ אבוד כגון זה נאמר "באיסורא הוא אתא לידיה". כלומר, לא זו בלבד שאדם אינו רשאי לזכות באבידה שהגיעה **לידו** לפני יאוש, אלא גם כאשר החפץ האבוד הגיע **לחצירו** ולרשותו של אדם לפני יאוש הבעלים, אין הוא רשאי לזכות בו אף על פי שבעליו התייאשו ממנו לאחר מכן (עי' נתיבות המשפט חו"מ סי' רס"ב סעי' א' ורעק"א כו/ב סוד"ה דשתיך, ועיין חזו"א ב"ק סי' י"ח ס"ק ד').

אנשים מזלזלים בחפצים ומפקירים אותם: סברות רבות כתבו פוסקים רבים כדי להתיר לבעלי המוסדות לפנות את המציאות משטח המוסד (עי' מנחת יצחק ח"ח סי' קמ"ו). בסברה מעניינת מצדד הגר"ש וואזנר זצ"ל שכתב (שו"ת שבט הלוי ח"ה סי' ר"ח), כי חפצים רבים שנשכחים הינם כאלו שאנשים רגילים לזלזל בהם, והנסיון מעיד שמי שאינו בא לאחר זמן קצר לדרוש את חפציו, שוב אינו בא לעולם, והרי הוא כמי שהפקיר את חפציו מדעתו, ובאופן זה, כלל אין חיוב השבת אבידה.

תליית מודעה במקומות ציבוריים: מכל מקום, הפוסקים מציינים בדברי תשובותיהם, כי מן הראוי לתלות מודעה גדולה ומאירת עינים בכל המוסדות הציבוריים, בה יובהר, כי כל החפצים המובאים לשטח המוסד יעברו לרשות הממונה על המקום לאחר זמן מוגדר מראש, ויש רשות לממונה לעשות בהם כרצונו. מעניין לציין כי הגאון ר"ע בצרי החמיר בכך מאד, והורה להחתים את התלמידים ואת הוריהם על טופס, לפיו הם מקנים לישיבה את כל החפצים שיעזבו בשטחה (תחומין ח"ה עמ' 324).

צעילוי נשמת

מרת **צינה פלוק** ע"ה
ב"ר אברהם הכהן ז"ל
נלב"ע י"ז בתשרי ב' דחומ"ס תשל"ט
תנצב"ה
הונצחה ע"י בנה ידידנו
הר"ר **אברהם פלוק** ומשפ' שיחיו - תל אביב

צעילוי נשמת

מרת **אסתר גולדה כהנא** ע"ה
ב"ר אלתר יעקב וגיטל ויזל ז"ל
נלב"ע י"ח בתשרי תשנ"ט
תנצב"ה

צעילוי נשמת

הר"ר **ישעיהו יצחק בורנשטיין** ז"ל
ב"ר חיים אליעזר ז"ל
נלב"ע י"ט בתשרי תשס"ו
תנצב"ה
הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

דף כג/א אין מעבירין על האוכלין

חובת הזהירות בדברי מאכל

בסוגייתנו מבואר, שהמאבד דבר מאכל אינו מתייאש ממנו, מפני שהוא סמוך ובטוח שאיש לא ירמוס בדרכו את דבר המאכל, שהרי "אין מעבירין על האוכלין", כדי שלא לבזותם (רבינו ירוחם תולדות אדם נתיב ט"ז ח"ה דף קמ"ה ועוד). לדעת רש"י (ד"ה אין), המוצא דבר מאכל, חייב להגביהו ולהניחו במקום שבו לא ירמס. אולם, דעת האור זרוע (ח"א הל' טהרת ק"ש ותפילה סי' קל"ח) היא, שאין חובה להגביה את המאכל אך יש להקפיד שלא לרמוס אותו. להלכה, פסק המגן אברהם (או"ח סי' קע"א ס"ק א) כדעת רש"י.

מאחר שחז"ל הזהירונו בתוקף שלא לבזות דברי מאכל, אין להשתמש בפת כדי להעמיד עליה קערה (שו"ע שם) ואין מאכילים בהמה בדבר מאכל שראוי לאדם. כל זאת, משום שהמבזה דברי מאכל, נראה כבועט בטובה שהקב"ה השפיע בעולמו (רש"י תענית כ/ב ד"ה אין).

סיכה בין ובשמן מאכל: הרמב"ם (הל' ברכות פ"ז הל' ט) מביא גם הוא הלכות אלו ונוספות עליהן ומסכם, שאין להפסיד דברי מאכל "**דרך ביזוי ובעיטה**". על פי המשתמע מדברי הרמב"ם פסק המגן אברהם (שם), כי מותר להשתמש בדברי מאכל לצורכי רפואה או לדברים המביאים תועלת לגופו, משום שאין זה "דרך ביזוי ובעיטה". לפיכך, כתב, מותר לאדם לסוך את גופו בין ובשמן מאכל. אולם, לדעת המשנה ברורה (ביאור הלכה שם) הכלל הקובע מהו ביזוי מאכל, הוא מנהגו של העולם. כלומר, שימוש שבני אדם רגילים לעשותו - מותר, משום שאינו נחשב כביזוי המאכל, אך שימוש בלתי רגיל אסור, אף אם יש בו תועלת לאדם.

תליית האפיקומן על הקיר: בספר קיצור השל"ה (קיצור השל"ה ענייני הסדר דף ס"ז דפוס ווארשא) מובא מנהג ישראל עתיק, שלדבריו מקורו אינו ידוע, ליטול חתיכת מצה מן האפיקומן, לנקבה ולתלותה על הקיר כסגולה לשמירה. בספר יפה ללב (תע"ז/א) מאריך בגודל סגולת מצת האפיקומן לשמירה מצרות שונות, ואף רמז נאה יש לכך מדברי הפוסק (תהילים נד/ט) "**מכל צרה הצילני**" - ראשי תיבות **מצה**. אלא שבעל קיצור השל"ה (שם) מעיר, כי יש במנהג זה משום ביזוי אוכלין, ולפיכך, עדיף להניח חתיכת מצה בכיס כדי לזכות לשמירה מגזלנים ומצרות נוספות, שהרי "מצה" היא לשון מריבה, ובזכות מצת האפיקומן ינצל ממריבות וממרעין בישיני אחרים.

אולם, בעל הבאר היטב (סי' תע"ז ס"ק ד) מעיד, כי מנהג אבותיו מקדמת דנא לתלות על הקיר חלק ממצת האפיקומן, ולדעתו אין בכך משום ביזוי אוכלין, כיון שמטרתו העיקרית של מנהג זה הוא "זכר ליציאת מצרים".

הרמת פת לחם בימינו: הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל פסק, כי בתקופתנו אין חובה להרים דבר מאכל שנמצא ברחובה של עיר, משום שאין דרך בני אדם לאכול מאכל שהתגלגל בשווקים, ולפיכך, אין זה דבר מאכל שיש לחוס עליו ולשמרו מן הבזיון (ברכת השם סי' ג' סעי' מ"ד).

דף כג/ב לאהדורי אבידתא לצורבא מרבנן בטביעות עינא

השבת אבידה לתלמיד חכם בימינו

בסוגייתנו מבואר, שהמוצא אבידה שאין בה סימנים אינו חייב להכריז עליה, אך אם היא נמצאה במקום בו מצויים תלמידי חכמים, חובה להכריז על האבידה נטולת הסימנים, משום שתלמידי חכמים נאמנים להכיר בטביעת עין בלבד את חפציהם.

לדעת רש"י (גיטין כז/ב ד"ה לצורבא מדרבנן), תלמיד חכם ניחן בחוש מיוחד להבחין בדקויות, שאדם מן השורה אינו מבחין בהם (עי' תפארת יעקב שם). לעומת זאת, לדעת בעלי התוספות (שם, ד"ה ודוקא) גם מי שאינו תלמיד חכם מסוגל להבחין בחפציו ולזהותם, אלא שחז"ל קבעו כי תלמידי חכמים בלבד רשאים להשתמש בחוש זה כדי לתבוע את אבידותיהם, משום שניתן לסמוך עליהם שלא ינצלו לרעה את זכותם לקבל אבידות שלא על פי סימנים.

כדי שתלמיד חכם יהיה זכאי לדרוש את השבת אבידתו לידיו בטביעת עין בלבד, עליו לעמוד במספר תנאים, ביניהם - שמעולם לא שינה מן האמת, לבד מן המקרים המוזכרים בסוגייתנו, כגון, כאשר שואלים אותו אם למד מסכת פלונית, הוא רשאי להשיב בשלילה, משום מידת הענווה. מעניין לציין את דברי הדרישה (טור חו"מ ס"ו רס"ב) שסוגייתנו אינה מזכירה אופן נוסף בו מותר לשקר - מפני השלום, משום שבמצב זה אדם אינו רשאי לשקר, אלא **חובה** עליו לעשות כן, ואילו סוגייתנו מזכירה מקרים בהם תלמיד חכם רשאי לשקר בלבד [עי' ברש"י בסוגייתנו, לפיו גם במקרים שבסוגייתנו ראוי לתלמיד חכם לשקר].

לשנות מן האמת, כיצד? ראוי לציין את דברי הבן יהודע (בסוגייתנו), כי גם כאשר מותר לשקר, אין לעשות זאת על ידי אמירת שקר גס ומוחלט, אלא יש לענות תשובה המשתמעת לשתני פנים. כעין זה ענה הגר"ש וואזנר זצ"ל (שו"ת שבט הלוי ח"ה סי' ב), לאדם שביקש לשנות מן האמת מפני הבושה, ופסק לו שהוא רשאי להשיב באופן שיסיח את דעת השומע מן האמת, אך לא בצורה שתסתור את האמת.

תלמיד חכם בימינו: הרמ"א פוסק כי חזקה על כל תלמיד חכם שאינו משנה בדיבורו. לכן, כאשר תלמיד חכם תובע להשיב לו חפץ אבוד לאחר שהכירו בטביעת עין, אין הוא צריך להוכיח למוצא החפץ כי הוא לא שיקר מעולם, אלא על המוצא להוכיח ברורות, כי תלמיד חכם זה שיקר אי פעם, אם ברצונו למנוע ממנו את נטילת האבידה ללא מתן סימנים.

הם פרשו הצידה, ולו היינו מאזינים לשיחתם החרישית היינו שומעים:
- **הוא** באמת גדול מידי, אפשר יותר קטן. אתה מוכן?!"

- **בוודאי**, בשמחה!"
הם לא התכוונו לאתרוג. הם דיברו על הבית. הבית שלהם. גדול מידי. הם יכולים להסתפק בבית קטן יותר! כדי לקנות מצווה גדולה! כך החליטו וכך עשו.

עד כאן סיפור האתרוג והבית, הראוי ללימוד ולעיין בפני עצמו.

עתה, סיפור חייהם.

ככל יום היתה הרבנית הולכת לבית הכנסת לתפילה, מידי עברה ליד הבית הגדול שמכרו, היה ליבה מתרחב בשמחת המצווה, על שזכתה למצווה הגדולה ורגשות קודש אפופה.

כך שנה אחר שנה, יום אחר יום. האתרוג כמש זה עידן ועידנים, אך ריחה הטוב של המצווה נותר. הסיפוק הגדול מהתמסרות לדבר מצווה, מלווה את האדם כל ימי חייו.

לאחר ששמעו את ששמעו, לא היו מפצירים ברבי אברהם להעתיק את מגוריו לילנא. הימצא להם שם בית אשר כזה, שלידו יוכלו לעבור כל יום?

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פסק: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף כא/א חצי קב בשתי אמות

הכל או לא כלום

למדנו בסוגייתנו, כי בעל פירות בכמות "קב" שהתפזרו ברחובה של עיר בשטח של ארבע אמות מרובעות, מתייאש מלאספם, ולפיכך, רשאי כל אדם לזכות בהם. אולם הגמרא מסתפקת אם כך ההלכה גם כאשר פירות בכמות של **חצי** קב התפזרו ברחובה של עיר בשטח של שתי אמות מרובעות.

לכאורה, היחס שבני המקרים זהה, הן בכמות הפירות והן בצורת פיזורם, שהרי מה לנו קב שלם בארבע אמות, או חצי קב בשתי אמות?

אולם בעלי התוספות (ד"ה חצי) מסבירים, שכאשר אדם ניצב מול חצי קב בלבד יתכן שיטרח לאספם, שהרי אין לפניו כמות גדולה, אך כאשר עליו לאסוף כמות גדולה של פירות הוא נושא מלאספם והוא מתייאש מהם.

אלא שעדיין יש לתמוה, מדוע מותר לאחרים לזכות בכל קב הפירות שהתפזרו על פני ארבע אמות, הן הדעת נותנת כי לא יגרע מקרה זה מאדם שהתפזרו לו חצי קב פירות על פני שתי אמות? לכל הפחות, יש, איפוא, להותיר פירות בכמות חצי קב?

הרה"ג ר' חיים ברמן העיר על כך בחכמה, כי מכאן הוכחה לטבעו של האדם, כי כאשר הוא נוכח כי המלאכה עוד רבה לפניו, ידיו מתרופות ועצלות פושה בכל גופו עד שאינו מתחיל במלאכה כלל.

טבע זה עלול גם להפריע לאדם המחליט לסיים את הש"ס במסגרת הדף היומי במהלך השנים הבאות. לפתע, הוא עלול לשאול את עצמו: לסיים את כל הש"ס? זה הרבה מידי! וכך רוחו מתרופפת ובסופו של דבר קיים חשש, שאותו אדם לא יזכה ללמוד אפילו לא מסכת אחת. אולם, החכם עיניו בראשו. עליו להחליט כי תחילה ילמד מסכת אחת. כך הוא יוויח את מחצית הקב, ובעזרת ה' יקויים בו (תהילים לד/ט) טעמו וראו כי טוב ה' והוא יזכה לכוחות מחודשים להשלים את לימוד הש"ס במלואו.

דף כג/ב לאהדורי לצורבא מרבנן

"גאון" מהו?

בלשון התלמוד מכונים תלמידי החכמים בתואר "צורבא מרבנן". מתחילת תקופת הגאונים [לפני כ-1350 שנה] נהוג לכנות תלמיד חכם בתואר "גאון". מדוע באמת מכונים כך תלמידי החכמים? בעל מחבר ספר מתא דירושלים (הובא בשדי חמד כללים מערכת הגימל סימן כ"ה) כותב ש"גאון" בגימטריה 60, לרמז שתלמיד חכם השוקד על תלמודו בקי בשישים מסכתות השי"ס. חישוב זה נכון לדעת הרמב"ם (בפירושו למשניות בהקדמתו לסדר זרעים), המונה את שלוש הבבות - בבא קמא, בבא מציעא ובבא בתרא. כמסכת אחת, ובנוסף לכך אינו מונה את מסכת אבות כמסכת מן המניין, משום שאינה עוסקת אלא בהלכות דרך ארץ.

דף כה/א אמר רבי יצחק מגדלאה

שורש השם "מגדלאה"

בסוגייתנו, ובמקומות נוספים בש"ס, אנו מוצאים כי היו אמוראים שכונו בשמות שונים, שלכאורה, אין להם כל פשר והסבר. כגון: רבי יצחק מגדלאה המוזכר בסוגייתנו; רבי זוהמאי המוזכר במסכת ברכות (ג/ב), ושמות נוספים אחרים המוזכרים בש"ס. המהר"ץ חיות מבאר בסוגייתנו שמספר אמוראים לא זכו שדבריהם ילמדו בבית המדרש, למעט הלכה אחת שיצאה מפיהם, ומשום כך כינו אותם

אולם, תלמידו של הרמ"א, רבי יהושע פלק כ"ץ בעל הסמ"ע (ס"ק ו'), מסתפק אם ניתן ליחס את קביעת חז"ל, שתלמידי חכמים אינם משנים מן האמת, גם לכל תלמידי החכמים בני זמננו. בעל השבות יעקב (שו"ת ח"א סי' קס"ז) מציין, כי למרות דברי הסמ"ע נוהגים גם כיום כדברי הרמ"א, משום שבכך אין מפסידים ממון למוצא האבידה, שהרי אין נוטלים ממנו חפץ שהיה שלו מאז ומעולם, ואין עילה לגרום הפסד ממון לתלמיד חכם.

המוצא ספר חידושי תורה: החובה להכריז על חפץ שאין בו סימנים היא רק במקום שמצויים בו תלמידי חכמים. אולם, המוצא אבידה ללא סימנים במקום שאין תלמידי חכמים מצויים שם, אינו חייב להכריז עליה משום שאין לחשוש שהחפץ שייך לתלמיד חכם (טושו"ע חו"מ סי' רס"ב סעי' כ"א). אלא שלדעת חלק מן הראשונים (בשיטה מקובצת בסוגייתנו) המוצא חפץ שזוהתו מוכיחה עליו שהוא שייך לתלמיד חכם, כגון, שמצא ספר המכיל חידושי תורה, שדרך תלמידי חכמים לעיין בו, חייב להכריז עליו, משום שבמקרה זה מאבד הספר לא התייאש ממנו, שהרי כל המוצאו יודע שהוא שייך לתלמיד חכם. [עי' בשטמ"ק שם, שיש הסוברים כי במציאה רגילה בלי סימנים, במקום שאין ת"ח מצויים, לא זו בלבד שאין חובה להכריז, אלא גם אין חובה להחזיר לת"ח. ועי' בב"ח שם שפסק שחובה להחזיר לת"ח משום שרשאי לטעון שלא התייאש].

דף כד/א לאהדורי אבידתא ליה בטביעות עינא

תלמיד חכם שאיבד כלב נחיה

מבואר בסוגייתנו, כי תלמיד חכם רשאי להשתמש בחוש ראייתו, ועל פי טביעות עינו בלבד הוא רשאי לדרוש להשיב לו חפץ שאבד ממנו, גם ללא מסירת סימנים מזהים [עין בהרחבה במאמר קודם]. ויש לדון, האם תלמיד חכם רשאי לדרוש להשיב לו חפץ שאבד לו, על פי **טביעות קול**. וכגון, תלמיד חכם סומא שאיבד כלב נחיה, ודורש לקבלו על פי זיהוי קולות נביחתו של הכלב.

במסכת גיטין (כג/א, ע"ע חולין צה/ב) מבואר, כי על פי דין תורה גם על חוש השמיעה ניתן להסתמך כראיה וכהוכחה ברורה. משום כך, סומא כשיר לשמש כשליח למסירת שטר גירושין, ולהעיד כי בעלה של האשה מסר לידיי את הגט, אף על פי שהוא **לא ראה** אותו מעולם, וזיהה אותו על פי **קולו בלבד**. בהלכה זו הסתייע בעל השבות יעקב (שו"ת ח"א סי' ק) כאשר נשאל אם לקבל עדות של אנשים שהעידו כי פלוני נהרג על ידי נוכרי, אך עדותם לא התבססה על ראיתו פניו של ההרוג, כי אם על שמיעת קולו, שהיה מוכר להם היטב, טרם רציחתו, והכריע, כי אכן, אחר שמצאנו בגמרא שניתן להסתמך על טביעת קולו של אדם, יש להתיר את העגונה על פי עדות זו (ע"ע פתחי תשובה חו"מ סי' ל"ה ס"ק י"ב בשם שער משפט).

השבת כלב לפי קול נביחתו: לפי זה, לכאורה, תלמיד חכם סומא שאיבד כלב נחיה, רשאי לקבלו על פי זיהוי קולות נביחתו של הכלב, שהרי, אם הפוסקים מתירים עגונה על פי טביעת קול, ואם סומא רשאי לשמש שליח לגירושין בהסתמך על חוש שמיעתו בלבד, מדוע לא נשיב לתלמיד חכם סומא זה את כלבו?

יש הבדל בין אדם לכלב: אלא שדבר זה אינו ברור כלל ועיקר, משום שבדברי חז"ל אנו מוצאים התייחסות לזיהוי קולות בני אדם בלבד, אך לא לגבי זיהוי קולות בעלי חיים, שיתכן כי קשה יותר לזהות את קולם.

מסדר זיהוי לכלבים: הגאון רבי מרדכי גרוס שליט"א שדן בנושא זה כתב (משפט האבידה סי' רס"ב), כי כאשר ניתן לאמת שאכן הסומא מזהה את כלבו על פי נביחתו, יש להשיבו לידיו. רעיון מעניין לבדיקה מעין זו הציע הגר"י זילברשטיין שליט"א, שיעמידו מספר כלבים נובחים, ביניהם הכלב האובד, לפני סומא זה, וכך ניתן להוכיח האם בכל פעם הוא זיהה את נביחת כלבו...

דף כד/א כפתיה ואודי

חקירה תוך שימוש בלחץ פיזי מתון, בראי ההלכה

לפני כשש מאות שנה נדד יהודי עוור, ראובן שמו, מעיר לעיר, כאשר מספר מרגליות תפורות לבגדיו. פעם אחת הצטרף לנדודיו שמעון, איש רע מעללים, שהציג עצמו כבן לוויה אדיב, אך בבוקר בהיר אחד הוא נעלם כלא היה עם המרגליות. אבל וחפוי ראש, נכנס ראובן העוור העירה, וכאשר פגש את שמעון צעק עליו וטען כנגדו, כי חמס את רכושו, אך שמעון, הכחיש כל קשר לאירוע. רבני העיר שהסתפקו האם הם רשאים לייסר את שמעון ולהכותו, כדי לחלץ ממנו את האמת, שלחו את שאלתם אל רבי שמעון בן צמח דוראן (שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' קס"ח) כדת מה לעשות.

בית דין רשאי להפעיל לחץ מתון על חשוד: הרשב"ץ הורה להם כי רשאים הם לעשות כן. זאת, בהסתמך על דברי סוגייתנו בה מסופר, שכאשר התעורר חשדו של מר זוטרא כי תלמיד אחד גנב חפץ, הוא הורה לכפותו, ואכן, לאחר לחץ פיזי מתון שהופעל עליו הוא הודה בגניבתו. הרשב"ץ מבאר, כי מאחר שהגנבים אינם פועלים לאור היום ועיקר מאמצייהם מופנים להסתרת פעילותם הפלילית, חובה להפקיד כלי חקירה בידי בתי הדין שיאפשר להם לחשוף את האמת ולהוציא את הצדק לאור.

פיקוח רפואי צמוד על הנחקר: אמנם, בעל הפנים מאירות (שו"ת ח"ב סי' קנ"ה) מדגיש, כי אין לנהוג כן כלפי כל אדם הנחשד בגניבה, ואך כאשר בית הדין [החשוב שבדור, או בית דין שהכפיל את

"התחברתי והרגשתי את מתיקות התורה"

בדרך, בבית, בעבודה,

24 שעות

ביממה

מתחברים לשיעור המרתק

להאזנה חייגו:

073-2951342

למסכת הנלמדת הקישו 1

בעלות שיחה רגילה

הדף היומי

בבא מציעא כ' כ"ו

י"ד-כ' תשרי

מספר דייניו לרגל הדיון (שו"ת מהרשד"ם חו"מ סי' ש"ס) מעריך שאכן לפניו ניצב גנב שמכחיש את דבר גניבתו, רשאי הוא לייסרו. רבי מאיר אייזנשטט זצ"ל מוסיף ומצייין, כי על בית הדין להעמיד רופא שיפקח על כל שלבי החקירה ויקבע את עומס הייסורים שניתן להשית על החשוד.

קבילות הודאתו של חשוד שיוסר באכזריות: כידוע, בתקופות קדומות, ובמדינות מסוימות גם בימינו אלה, נהגו מושלי המחוזות והשלטונות בנתיניהם ככל העולה על רוחם, ואף ייסרום בשוטים ובעקרבים ללא רחם. לא אחת הסתפקו חכמי הדורות אם הודאה שנסחטה מפיו של חשוד, לאחר ייסורים קשים ומרים, קבילה היא, או שמא יש לחוש, שהנאשם "הודה" במיוחד לו כדי להיפטר מן הייסורים.

שאלה מעין זו באה לפני בית דינו של הגאון רבי אברהם הלוי (שו"ת גינת ורדים אה"ע כלל ג' סי' ט') לאחר שיהודי נמצא הרוג על אם הדרך. למרות שלא ניתן היה לזהותו באופן ברור, הובילו סימנים רבים להנחה, כי קרוב לודאי שמדובר בפלוני אלמוני. והנה, כאשר בעל העגלה הנכרי, שהסיע את היהודי הנ"ל בצאתו מן העיר לאחרונה, שב אליה, כבלו שר הפלך בנחושתיים בחשד כי הוא הרוצח, ולאחר שערך חקירה נמרצת כמיטב רשעותו, הודה בעל העגלה כי אכן הוא רצח את היהודי. **בעקבות הודאתו התכנס בית הדין** כדי לקבוע, אם ניתן להתיר את העגונה על סמך הודאה זו שניתנה מתוך ייסורים, והוא הכריע, כי ניתן להסתמך על הודאתו של הנכרי בצירוף הראיות הנסיבתיות שהביאו למסקנה, כי אכן פלוני אלמוני הוא ההרוג ולפיכך העגונה מותרת להנשא.

תוך כדי הדיון שהתקיים בבית הדין, הוזכרה דעתם של מספר גאונים (עיי"ש בגינת ורדים) שמדבריהם משתמע כי בכל מקרה ניתן להסתמך על הודאה שניתנה מתוך ייסורים, גם כאשר אין אפשרות לצרף ראיות או הוכחות נוספות להודאת החשוד, כמוכח בסוגייתנו לגבי תלמידו של מר זוטרא. אולם, בעל הגינת ורדים מבאר, כי אין לקבוע מסמרות בנושא, משום שיש לידע את **טבע השופטים והנידונים** בכל מקרה ומקרה. פעמים שהשלטונות מנחמים לנחקר להיטיב עמו אם הוא יודה באשמה, ולכן החשוד מודה באשמה גם אם אין הוא אשם, ופעמים הנחקר מודה בכל כאשר אך נשמעת **שריקת השוט המונף** מעל ראשו. לעומת זאת, יש שיעדיפו למות, ובלבד שכבודם לא יתחלל, ולפיכך, יש לדון כל מקרה לגופו.

על שם אותה הלכה שמתבדרת בבתי המדרשות משמם. לכן כונה רבי יצחק "מגדלאה", משום שאמר הלכה הקשורה בדבר השבת מטבעות המונחות זו על גבי זו בצורת **מגדל**. כמו כן, רבי זוהמאי אמר הלכה ש"דים **מזוהמות** פסולות לברכה, ועל שם כך כונה "זוהמאי". המהרי"ץ חיות מסיים את דבריו הנפלאים וחותם באמירה: "וזה אמת!"

לעילוי נשמת

הר"ר **יקותיאל יהודה**

(ג'ייקובס) ז"ל

ב"ר מנשה הי"ד נלב"ע ט"ו בתשרי תשס"ו

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **ישראל צבי הפסקה** ז"ל

ב"ר רפאל ז"ל נלב"ע י"ד בתשרי תשל"ג
וזוג' מרת **בלה** ע"ה

ב"ר נתן נטע ז"ל נלב"ע כ"ה בתשרי תרפ"ט

תנצב"ה

הונצחו ע"י בני המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **אברהם אביש פירד** ז"ל ב"ר משה מנחם ז"ל נלב"ע י"ד בתשרי תשס"א

ומרת **עדינה טובה** ע"ה ב"ר יעקב צבי הכהן ז"ל נלב"ע י"ג באלול תשס"ח **תנצב"ה**

הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

נר ה' נשמת אדם

חוויה רוחנית מרגשת

ספרון חודשי ללימוד יומי קצר בכל יום משנה אחת הלכה אחת וקטע מהגמרא

לחודש התנסות חינם!

חייג עכשיו: 3029*

או שלח מייל לדוא"ל veten@meorot.co.il

